

Begreppet Biofil och om "att tolka" essens och existens

Britta E Svenson

I en akademisk avhandling presenterade Britta Svenson 1981 begreppet Biofil och dess betydelse för mänsklig omvårdnad i vid mening. Begreppet står för en djupt liggande kärlek till livet, som är en nödvändig betingelse för psykologisk integritet. I artikeln behandlas fenomenologi, existensialism och hermeneutik i relation till begreppet Biofil.

Britta Svenson är leg sjuksköterska, lärare i hälso- och sjukvård, fil dr och är anställd som FoU-lärare vid Vårdhögskolan i Östergötland.

Problemområdet i min doktorsavhandling (Svenson, 1981) är: Att i en totalmiljö studera vad som influerar bestämmande på edukandens möjlighet att förvärva *personliga förutsättningar för egen och andra människors omvårdnad i vidaste mening, psykologisk integritet*. Min slutsats är: Edukanden förvärvar under socialisationsprocessen i sin totalmiljö, existens, psykologisk integritet, essens, som en funktion av att han utvecklar ett dialektiskt förhållande mellan en allmän språkförståelse och en allmän världsförståelse, under förutsättning av att det i hans totalmiljö, existens, råder optimalt samspel mellan fyra kardinalbetingelser för psykologisk integritet. Dessa senare utgör disposition, essens, (Eigenwelt), kultur-mening-värden-normer (Mittelwelt), kultur (Menschenwelt), vilka samtliga utgör icke nödvändiga betingelser och Biofil (Universum), som utgör nödvändig betingelse för psykologisk integritet.

Begreppet Biofil

Termen Biofil är konstruerad av två grekiska stammar: bios; liv och philia; vänskap, kärlek. Biofil

innebär *frihet*, vars identitet är *djupt liggande kärlek till livet*, som är rotad i rationell tro, hopp, mod, transcendens (att komma ut ur sig själv), sårbarhet, ansvar, intresse, empati, ömhet, kärlek, identitet och integritet; "*humane experiences*" (jämför Fromm, 1974). Dessa senare internaliserar edukanden i en dialektisk process mellan en allmän språkförståelse och en allmän världsförståelse. Edukanden disponeras att successivt utveckla en biofil karaktärsstruktur, som omfattar ovan nämnda "*humane experiences*". Under internaliseringsprocessen härflyter ur rationell tanke och känsla *reason*, det vill säga *power of the mind to understand* och *sensible conduct*.

I det följande berörs fenomenologi, existensialism och hermeneutik för att bereda läsaren möjlighet att självständigt fundera över Biofil och dess betydelse för människans essens och existens samt hennes möjlighet "att tolka" essens och existens; fundamentala områden för omvårdnad och omvårdnadsforskning.

Två filosofiska skolor

Under 1900-talets första hälft framträdde två nya och självständiga filosofiska rörelser. Först kom fenomenologin och sedan, nära relaterad till denna såväl historiskt som begreppsmässigt, existensialismen. Dessa snabbt utvecklade och spridda filosofiska riktningar tillhör de mest inflytelserika filosoferna i vårt århundrade. Hermeneutiken kom som en tysk tankeriktning att bli starkt influerad av tysk

.....

Biofil innebär frihet, vars identitet är djupt liggande kärlek till livet . . .

.....

De existentiella filosofernas gemensamma basintresse rör mänsklig existens, som karakteriseras av kontinuerlig utveckling och förändring och som erfars subjektivt av människan.

råder det stora skillnader mellan existentialisterna. Sartre är otvivelaktigt ateist, Marcel positivt teistisk och andra är ambivalenta eller tvetydiga. Martin Buber säger att *The love of God is unreal unless it is crowned with love for one's fellow men* (s. 78).

L'Être et le Ne'ant (1943) etablerade Sartres plats inom filosofin. Enligt Sartre är vad som bäst karakteriserar människan hennes frihet och förmåga att välja. Människan är frihet, hon måste därför kontinuerligt välja, besluta och oundvikligen bära konsekvenserna av sitt val. Därför är hennes frihet ett skräckinjagande skämt. Människan är dömd att vara fri. Försöker hon undkomma friheten grips hon av äckel, ångest, ödslighet, hopplöshet och förtvivlan (Misiak och Staudt Sexton, 1973). Marcel delar många grunddrag med andra existentialistiska tänkare som Heidegger och Jaspers. Men tonen i Marceles filosofi är hoppfull och optimistisk och hans teism kontrasterar den på ett slående sätt med särskilt Sartre. De tankeområden för vilka Marcel är bäst känd angår relationerna människa-till-människa. *Being-by-participation* är nyckelordet.

Man comes into his individual being, (...), by communion with other men through love, hope, and faithfulness. The other man must not be a mere "it" or just "somebody", but "Thou" known and loved. Only through the relationship with man as "Thou" does the "I" find his freedom and fulfilment. By loving others, man transcends his own limited self, without love, man's existence is isolated and reduced (Misiak and Staudt Sexton, 1973, s. 78).

Omvårdnad/omvårdnadsforskning och det hermeneutiska problemet

Palmer (1972) påpekar, att hermeneutiken gör väl i att ständigt återvända till betydelsen av de tre riktningarna för meningsfull tolkning: "att säga", att

uttrycka högt med ord; "att förklara", till exempel förklara en situation och "att översätta", som vid översättning från främmande språk. I det följande gäller intresset främst "att förklara".

Omvårdnad förutsätter förmåga att tolka och förstå människans essens och ofta väsendet hos hennes arbete samt hennes existens och hennes subjektiva upplevelse av sin existens. Detta förutsätter, antar jag, främst fyra teser av de trettio teser om tolkning, som Palmer (1972, ss 242–253) belyser: (1) Tolkarens självförståelse måste träda i verksamhet; (2) Tolkaren förkastar inte begreppskunskapen, utan kommer ut ur sig själv (transcenderar) och *omfattar* den; (3) Tolkaren transcenderar subjekt-objekt-schemat. Detta baseras på den fenomenologiska metodens centrala begrepp, *intentionality*; (4) Det hermeneutiska mötet, som inte innebär att upphäva eller förneka sin egen horisont, utan en vilja att riskera den i en fri öppenhet.

Van Kaam (1966) ser *intentionality* som något fundamentalt, som ger karaktären av människans existens, emedan människan är en ursprunglig eller fundamental *intentionality* riktad mot all möjlig verklighet. Man kan anta, att vad som är *all möjlig verklighet* kan variera med vilken art av frihet, som karakteriserar människans medvetande, exempelvis frihet som ett skräckinjagande skämt (Sartre) eller frihet vunnen i relation till medmänniskan, som ett "Thou" (Marcel) eller frihet som djupt ligande kärlek till livet, Biofil. Arten av frihet kan få sina konsekvenser för "att förklara", ty förklarande tolkning är kontextuell.

Förklarande tolkning måste ske inom en horisont av redan given innebörd och givna intentioner. Dessa senare kan man anta varierar med arten av frihet. Inom hermeneutiken kallas denna horisont eller detta område för anteciperad förståelse förförståelse. Det gäller vilken horisont det som skall tolkas innehar och vidare hur tolkarens horisont

Omvårdnad förutsätter förmåga att tolka och förstå människans essens och ofta väsendet hos hennes arbete samt hennes existens och hennes subjektiva upplevelse av sin existens.

beträffande intentioner, hopp och förförståelse är relaterad till den förra. Denna blandning av två horisonter måste betraktas som baselement i all förklarande tolkning. I detta fall innebär den hermeneutiska cirkeln att tolkaren, i en dialektisk process, i sin egen förståelse, måste gripa det som skall tolkas och bli gripen av detta. Denna dynamiska tolkningskomplexitet kallas det hermeneutiska problemet (jämför Palmer, 1972).

Huruvida omvårdaren/omvårdnadsforskaren griper *det som skall tolkas* och blir gripen av detta kan antas bero av karaktären av frihet i hans existens och däri inbegripet essens.

REFERENSER

Betti, E: Die Hermeneutik als allgemeine Methodik der Geisteswissenschaften. Philosophie und Geschichte series, Pamphlet Nos. 78–79. Tübingen: J. C. B. Mohr, 1962.

- Betti, E:* Allgemeine Auslegungslehre als Methodik der Geisteswissenschaften. Tübingen: J. C. B. Mohr, 1967.
- Heidegger, M:* *Sein und Zeit*. Halle: Niemeyer, 1927.
- Misiak, H och Staudt Sexton, V.* Phenomenological, Existential, and Humanistic Psychologies a Historical Survey. New York, London: Grune and Stratton. A Subsidiary of Harcourt Brace Jovanovich, Publishers, 1973.
- Sartre, J-P:* *L'Être et le Ne'ant*. Paris: Nouvelle Revue Francaise, 1943.
- Spiegelberg, H:* The Phenomenological Movement: A Historical Introduction, (2. ed.; 3rd impression). The Hague: Nijhoff, 1971, 2 vols.
- Svenson, B:* Om fenomenologi, existentialism och hermeneutik utifrån ett filosofiskt perspektiv. Ett metavetenskapligt observandum. [Stencil.] Vetenskapsteori, Forskarutbildning, Pedagogiska Institutionen, Linköpings Universitet, Linköping: 1977.
- Svenson, B:* Psychological Integrity and the Concept of Biophile. Medical Dissertation No. 117, Department of Preventive and Social Medicine, Linköping: Linköping University, 1981.
- Van Kaam, A L:* Existential Foundations of Psychology. Pittsburgh: Duquesne University Press, 1966.
- Palmer, R E:* Hermeneutics. Evanston: North-Western University Press, 1972.